

KORESPONDENCJA WALENTEGO KUCZBORSKIEGO
Z MARCINEM KROMEREM

Czołowi przedstawiciele katolickiej reformy potrydenckiej zasłużeni dla Kościoła, historii i literatury polskiej — Stanisław Hozjusz i Marcin Kromer — biskupi warmińscy wzorem innych możnowładców skupiali na swych dworach wielu wykształconych ludzi, którzy pomagali im w zarządzaniu diecezją, w sprawowaniu legacji, zwłaszcza zagranicznych oraz w pracach naukowych i literackich. Byli to sekretarze, notariusze, pisarze; mówiąc dzisiejszym językiem; pracownicy kancelarii, której funkcjonowanie było konieczne przy codziennym załatwianiu spraw na dworze biskupim¹.

Wśród sekretarzy biskupa i kardynała warmińskiego Stanisława Hozjusza na szczególną uwagę zasługują: Walenty Kuczborski, Stanisław Reszka i Tomasz Treter², którzy nie tylko pomagali swemu patronowi w prowadzeniu korespondencji i załatwianiu spraw bieżących, ale też nawiązywali prywatne kontakty z przyjaciółmi kardynała: dostojnikami kościelnymi (zwłaszcza z Marcinem Kromerem) i państwowymi. W wyniku tychże kontaktów powstała bogata i ciekawa spuścizna epistolarna, mająca wielką wartość historyczną i językową. Mówiąc krótko, każdy z wyżej wymienionych sekretarzy ma swój własny wkład w rozwój piśmiennictwa, a w szczególności epistolografii renesansowej.

Zachowały się w różnych bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych obfite zbiory listów pomniejszych pisarzy z kręgu Hozjusza do jego przyjaciela Marcina Kromera³. W niniejszym artykule zamierzam omówić korespondencję Walentego Kuczborskiego z Kromerem, a ściśle biorąc listy

¹ Kancelaria biskupia Stanisława Hozjusza nie doczekała się dotychczas opracowania, natomiast kancelaria biskupia Marcina Kromera stała się tematem pracy doktorskiej ks. Jana Wiśniewskiego, która została obroniona na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu w 1982 r. Maszynopis pracy „Kancelaria biskupia Marcina Kromera w latach 1569-1589” złożono do druku w *Studiach Warmińskich*.

² Spośród nich tylko Tomasz Treter czeka jeszcze na zainteresowanie się jego ciekawą i bogatą korespondencją.

³ Na ten temat szerzej zob. J. A. Kalinowska, Korespondencja Stanisława Reszki z Marcinem Kromerem (1568-1588), *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, t. XXXIII 1988, s. 187-197.

Kuczborskiego do Kromera, gdyż po listach M. Kromera do W. Kuczborskiego pozostały jedynie wzmianki.

Na temat M. Kromera — polskiego Liwiusza, napisano i powiedziano już, zwłaszcza z okazji 400-lecia jego śmierci, bardzo wiele, natomiast postać Walentego Kuczborskiego jest prawie nie znana. Nieliczne jego biogramy⁴ zawierają niewiele wiadomości o życiu i pracy tegoż Hozjuszowego sekretarza, zasłużonego dla polskiej reformy potrydenckiej.

Walenty z Kuczborka w woj. płockim, syn Zbigniewa urodził się w 1525 r. W nieznanym nam bliżej okolicznościach około 1550 r. dostał się na dwór Hozjusza i został zatrudniony w kancelarii, gdzie redagował korespondencję biskupa i kardynała warmińskiego, odbierał listy przychodzące, na których zaznaczał datę otrzymania. Podpis Walentego Kuczborskiego złożony na pełnomocnictwie Hozjusza, wystawionym 2 III 1550 r. dla Kacpra Hannowa na zaprzysiężenie w imieniu biskupa warmińskiego *articuli iurati* można uważać za pierwszy dowód pracy kancelaryjnej⁵. Angażując się do pracy na dworze Hozjusza Kuczborski miał już za sobą studia w Akademii Krakowskiej i niedługi pobyt w Rzymie, gdzie przyjął święcenia kapłańskie.

Zachowana do dziś spuścizna epistolarna Walentego Kuczborskiego ogólnie biorąc jest niewielka. Liczy około 400 listów. Szczupłe też jest grono korespondentów: Szymon Marycjusz z Pilzna, kanclerz Kurii Biskupiej Chełmińskiej; Jan Leoman, ekonom biskupstwa warmińskiego; Stanisław Reszka, sekretarz kard. Hozjusza; Paweł Watt, krewny kardynała warmińskiego; Jan Franciszek Commendone, bp Zacyntu, nuncjusz apostolski w Polsce, przyjaciel Hozjusza, i najbardziej zasługujący na uwagę Marcin Kromer.

Listy do Marcina Kromera w korespondencji Walentego Kuczborskiego stanowią zwarty blok pod względem treściowym i chronologicznym. Obejmują 12 lat (1561-1572). Korespondencja ta zaistniała ze względu na osobę biskupa warmińskiego Stanisława Hozjusza, który był z ramienia papieża jednym z przewodniczących trzeciej sesji soboru powszechnego w Trydencie.

Udało się zebrać 241 listów, które znajdują się w następujących archiwach i bibliotekach:

Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie — 46 listów w 8 kodeksach.

Biblioteka Czartoryskich w Krakowie — 15 listów w 3 kodeksach

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie — 175 listów w 2 kodeksach

Stifts — och Landsbiblioteket (Szwecja) — 4 listy w 1 kodeksie.

⁴ Biogramy Walentego Kuczborskiego są zamieszczone w: Polskim Słowniku Biograficznym, t. XVI, s. 73-74; Bibliografii literatury Polskiej — Nowym Korbutcie t. II, 1964 s. 429-431; Słowniku polskich teologów katolickich, pod. red. H. E. Wycza w s k i e g o, t. II, s. 462-463.

⁵ ADWO, AK, rkps C k. 12.

Wszystkie listy są autografami, tylko jeden z nich jest oryginałem pisanym ręką Fabiana Quadrantyna⁶. Kuczborski nie omieszkał w nim usprawiedliwić tego faktu różnymi zajęciami zleconymi przez Hozjusza.

Badania wykazały, że Kuczborski w prowadzeniu korespondencji nie stosował jezuickiej zasady, którą przyjął sam kardynał warmiński i jego sekretarz Stanisław Reszka, by pisać listy w soboty.

Najwięcej więc zachowało się listów Kuczborskiego do Kromera pisanych we wtorek (70). Wpływ na to miało zapewne kursowanie poczty.

Chronologicznie biorąc można korespondencję Kuczborskiego z Kromerem podzielić na trzy okresy, wyznaczone miejscem pobytu nadawcy listów: Podział ten przedstawia się następująco:

- I. Okres trydencki, lata 1561-1563, zachowanych 81 listów,
- II. Okres warmiński, lata 1564-1569, zachowane 92 listy,
- III. Okres krakowski, lata 1569-1572, zachowanych 60 listów, ponadto pozostaje 7 listów bez dokładnej daty.

Okres trydencki to czas wzmożonej pracy przede wszystkim kardynała warmińskiego jako przewodniczącego trzeciej sesji soboru w Trydencie oraz jego pomocników: Walentego Kuczborskiego i Stanisława Reszki. Korespondencja z tego okresu bardzo szczegółowo przedstawia kalendarium życia i działalności kardynała, stan jego zdrowia (zazwyczaj słaby), kontakty z przyjaciółmi: wymianę listów, wizyty, rewizyty, udział w poszczególnych posiedzeniach soborowych, sytuację na dworze. Ponadto wiadomości „gazetowe” o liturgii sprawowanej w czasie soboru, o nowych nominacjach papieskich, o posłach cesarskich na sobór i zasłyszane wieści polityczne.

Kuczborski spisał diariusz soboru trydenckiego pt. *Concilium Tridentinum sub Pio papa quarto anno milesimo quingentesimo sexagesimo secundo celebratum*⁷. Okres ten w osobnej pozycji książkowej opracował H. D. Wojtyśka⁸ i zamieścił tam w aneksie 10 listów Kuczborskiego do Kromera.

W okresie warmińskim Walenty Kuczborski miał nadzór nad całością spraw załatwianych w kancelarii na dworze kardynała w Lidzbarku. Redagował jego korespondencję w języku łacińskim i odbierał listy przychodzące, świadczą o tym minuty listów kardynała i liczne adnotacje poczynione ręką Kuczborskiego. W wielu wypadkach sam decydował o tym, czy będzie potrzebna odpowiedź kardynała na nadesłany list, co wyrażało się w samodzielnym zapisie: *non eget responso*.

Oprócz spraw swego patrona, zleconych do przekazania Kromerowi w listach Kuczborskiego przewija się wątek autobiograficzny. Godne uwagi są relacje z przebiegu tłumaczenia *Katechizmu trydenckiego* na język polski.

⁶ ADWO, AB, rkps D 28 k. 62.

⁷ Kraków, Bibl. Jagiell. rkps 163.

⁸ H. D. Wojtyśka, *Cardinal Hosius Legate to the Council of Trent*, Rome 1967.

Zadanie to zlecił swemu sekretarzowi kardynał, proszony o przekład przez papieża⁹. Pod datą 9 IV 1567 pisał Kuczborski do Kromera:

In Catechismo progressus iam sum ad explicationem decalogi. Perlegit Cardinalis versionem Symboli et de Sacramentis. Placet¹⁰.

Kuczborski przy Hozjuszu dorobił się kilku beneficjów: został kanonikiem warmińskim, archidiakonem pomorskim i kanonikiem katedralnym krakowskim. Starania o te beneficja znalazły też swój wyraz w listach do Kromera.

W 1569 r. Kuczborski był wraz z Hozjuszem obecny na sejmie w Lublinie i dobrze był zorientowany w sprawach dotyczących wyjazdu kardynała do Rzymu. Jednakże sam z kardynałem do Stolicy chrześcijaństwa nie pojechał. W tej sprawie Tomasz Płaza prosił Kromera, by przekonał Hozjuszego sekretarza do tego wyjazdu — zabiegi te nie przyniosły jednak pożądanego skutku. Kuczborski opuścił dwór Hozjusza niedługo po jego wyjeździe do Wiecznego Miasta. Fakt ten różnie komentowano. Chociaż odszedł z dworu kardynała nie zerwał z nim kontaktu, o czym świadczy korespondencja Hozjusza z tego okresu¹¹. Po wyjeździe z Lidzbarka Kuczborski zamieszkał w domu swego przyjaciela Marcina Kromera w Krakowie i przez kilka lat był sekretarzem królewskim. Zmarł 4 października 1572 r.

Listy Kuczborskiego z okresu krakowskiego przynoszą wiele wiadomości o rzymskiej podróży kardynała, stanie jego zdrowia i działalności w Stolicy Apostolskiej. Często na ręce Kuczborskiego do Krakowa stał Hozjusz plik listów, z przeznaczeniem ich dla wspólnego przyjaciela Marcina Kromera na Warmii.

Listy Kuczborskiego są wyrazem przyjaznego stosunku do Kromera, chociaż nadawca posługiwał się w stosunku do adresata pełnymi szacunku tytułami, najczęściej: „Reverendissima Dominatio Vestra”. Głównym bohaterem ich jest kardynał Hozjusz. Listy te nie były przeznaczone przez nadawcę do druku. Wszystkie pisane są w języku łacińskim z nielicznymi wstawkami polskimi. Słownictwo ich jest proste, wzięte z mowy codziennej. Szata graficzna pisma mało staranna. Częste skróty wyrazów utrudniają lekturę. Brak w listach artystycznych środków ekspresji. Do rzadkości należą cytaty z *Biblii* i przysłowia. Nie ma charakterystycznych dla okresu renesansu aluzji do literatury antycznej.

Samorzutnie nasuwa się tu porównanie listów Kuczborskiego z listami Stanisława Reszki do Marcina Kromera¹². Są one zbliżone chronologicznie

⁹ Zob. list papieża Piusa V do Hozjusza; 28 IX 1566, druk: A. Theiner, *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*, Rzym, 1861, t. II, s. 726-727.

¹⁰ ADWO, AK, Ab 5, k. 180-181.

¹¹ Na ten temat zob. J. A. Kalinowska, Wyjazd Hozjusza do Rzymu w 1569 r., *Studia Warmińskie* 1981, t. 18 s. 195, przyp. 82.

¹² Zob. *Studia Warmińskie*, 1983, t. 20 cz. III (w druku)

i tematycznie (łączy je bowiem postać Hozjusza) do siebie. Jednakże talent literacki Stanisława Reszki i jego erudycja klasyczna przewyższają zdolności pisarskie jego starszego kolegi. Doktorat zdobyty przez Reszkę na uniwersytecie w Perugii i wysoki poziom wiedzy osiągnięty przez lekturę dzieł teologicznych i autorów antycznych pięknie zaowocowały w jego twórczości piśmienniczej i działalności kulturalnej, czym przebywający w otoczeniu Hozjusza przez ok. dziewiętnaście lat Kuczborski nigdy nie mógł się poszczycić.

Listy tych obu Hozjuszowych sekretarzy są cennym zabytkiem staropolskiej prozy renesansowej i stanowią pierwszorzędą bazę źródłową dla opracowania nowoczesnej biografii zarówno kardynała warmińskiego jak i jego przyjaciela, polskiego Liwiusza — Marcina Kromera.

REJESTR LISTÓW WALENTEGO KUCZBORSKIEGO DO MARCINA KROMERA

Skróty używane w rejestrze:

ADWO	—	Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie
AB	—	Archiwum Biskupie
AK	—	Archiwum Kapituły
aut.	—	autograf
BCz	—	Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
BJ	—	Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
C. Walewski	—	C. W a l e w s k i, Marcin Kromer. Pisma. Warszawa 1874
H. D. Wojtyska	—	H. D. W o j t y s k a, Cardinal Hosius Legate to the Council of Trent, Rome 1967
k.	—	karta
Link.	—	Linköping (Szwecja), Stifts — och Landsbiblioteket
oryg.	—	oryginał
s.	—	strona
v	—	verso

Nr	Data i miejsce nadania listu	Kolokacja
1.	13 VIII 1561 Bolzano	BJ 28/II k. 106-107v
2.	21 VIII 1561 Trydent	BJ 28/I k. 261-262v
3.	22 VIII 1561 Trydent	BJ 28/I k. 218-219v Druk.: H. D. Wojtyska, s. 284-285
4.	23 VIII 1561 Trydent	BJ 28/II k. 92-93v
5.	19 X 1561 Trydent	BCz 1610 s. 113-115
6.	4 XI 1561 Trydent	BCz 1610 s. 117-118
7.	12 XI 1561 Trydent	Link. Brev 17/I nr 11
8.	14 XII 1561 Łomża	BJ 28/I k. 178-v
9.	3 I 1562 Trydent	BJ 28/II k. 204-205v
10.	6 I 1562 Trydent	BJ 28/II k. 35-v

- | | | |
|-----|-----------------------|---|
| 11. | 12 I 1562 Trydent | BJ 28/II k. 73-74v |
| 12. | 13 I 1562 Trydent | BJ 28/I k. 123-v |
| 13. | 20 I 1562 Trydent | BJ 28/I k. 114-115v |
| 14. | 27 I 1562 Trydent | BJ 28/II k. 79-v |
| 15. | 11 II 1562 Trydent | BJ 28/II k. 17-v |
| 16. | 17 II 1562 Trydent | BJ 28/II k. 140-v |
| 17. | 3 III 1562 Trydent | BJ 28/II k. 262-3v |
| 18. | 10 III 1562 Trydent | BJ 28/II k. 135-v, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 295-297 |
| 19. | 17 III 1562 Trydent | BCz 1610 s. 137-139 |
| 20. | 24 III 1562 Trydent | BJ 28/I k. 107-v |
| 21. | 4 V 1562 Trydent | BJ 28/II k. 25-v |
| 22. | 12 V 1562 Trydent | BJ 28/II k. 121-122v |
| 23. | 18 V 1562 Trydent | BJ 28/II k. 60-v, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 311-312 |
| 24. | 1 VI 1562 Trydent | BCz 1620 s. 71-74 Druk.: H. D. Wojtyska, s. 313-314 |
| 25. | 30 VI 1562 Trydent | BJ 28/I k. 97-v |
| 26. | 3 VII 1562 Trydent | BCz 1610 s. 151-154 |
| 27. | 25 VII 1562 Trydent | BJ 28/I k. 185-186v Druk.: H. D. Wojtyska, s. 320-321 |
| 28. | 28 VII 1562 Trydent | BJ 28/I k. 177-v, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 321-322 |
| 29. | 4 VIII 1562 Zivetzano | BJ 28/I k. 166, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 323 |
| 30. | 11 VIII 1562 Trydent | BJ 28/I k. 71 |
| 31. | 31 VIII 1562 Trydent | ADWO AB D 10 k. 11, Druk.: C. Walewski, s. 49 |
| 32. | 1 IX 1562 Trydent | BJ 28/I k. 309-v |
| 33. | 22 IX 1562 Trydent | BJ 28/I k. 45-v |
| 34. | 29 IX 1562 Trydent | BJ 28/II k. 20-v |
| 35. | 16 XI 1562 Trydent | BCz 1610 s. 133-136 |
| 36. | 23 XI 1562 Trydent | BJ 28/I k. 77-v |
| 37. | 16 XII 1562 Trydent | BJ 28/I k. 171-172v |
| 38. | 10 II 1563 Trydent | BJ 28/I k. 131-v |
| 39. | 27 II 1563 Trydent | BJ 28/I k. 292-293v |
| 40. | 2 III 1563 Trydent | BJ 28/I k. 168-v |
| 41. | 13 III 1563 Trydent | BJ 28/I k. 165-v, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 355 |
| 42. | 30 III 1563 Trydent | BJ 28/I k. 179-180v |
| 43. | 30 III 1563 Trydent | BJ 28/II k. 313-314v |
| 44. | 14 IV 1563 Trydent | BJ 28/I k. 197-v |
| 45. | 18 IV 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 46 |
| 46. | 20 IV 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 45 |
| 47. | 20 IV 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 48 |
| 48. | 23 IV 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 49 |
| 49. | 27 IV 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 47-v |
| 50. | 29 IV 1563 Trydent | BJ 28/II k. 206-207v |
| 51. | 8 V 1563 Trydent | BJ 28/I k. 288-v |
| 52. | 16 V 1563 Trydent | BJ 28/I k. 139-v |
| 53. | 21 V 1563 Trydent | BJ 28/I k. 142-v |
| 54. | 25 V 1563 Trydent | BJ 28/I k. 104 |
| 55. | 25 V 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 50-51v |
| 56. | 3 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 29-v |
| 57. | 4 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 125-v |
| 58. | 5 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 150-v |
| 59. | 8 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 78-v |
| 60. | 9 VI 1563 Trydent | ADWO AB D 28 k. 50-51v |
| 61. | 12 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 109-v |
| 62. | 15 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 33-v, Druk.: H. D. Wojtyska, s. 373-374 |

- | | | |
|------|-----------------------|---|
| 63. | 15 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 68-v |
| 64. | 16 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 32-v |
| 65. | 22 VI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 36-v |
| 66. | 3 VIII 1563 Trydent | BJ 28/II k. 275-276v |
| 67. | 10 VIII 1563 Trydent | BJ 28/II k. 94-96v |
| 68. | 17 VIII 1563 Trydent | BJ 28/I k. 122-v |
| 69. | 25 VIII 1563 Trydent | BJ 28/II k. 4-v |
| 70. | 28 VIII 1563 Trydent | BJ 28/I k. 104-v |
| 71. | 8 IX 1563 Trydent | BJ 28/II k. 41-42v |
| 72. | 14 IX 1563 Trydent | BJ 28/I k. 197-v |
| 73. | 21 IX 1563 Trydent | BJ 28/II k. 134-v |
| 74. | 5 X 1563 Trydent | BJ 28/I k. 191-192v |
| 75. | 29 X 1563 Trydent | BJ 28/I k. 72-v i 74-v |
| 76. | 12 XI 1563 Trydent | BJ 28/I k. 93-94v |
| 77. | 23 XI 1563 Trydent | BJ 28/I k. 158-159v |
| 78. | 25 XI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 126-127v |
| 79. | 30 XI 1563 Trydent | BJ 28/II k. 311-v, Druk.: H. D. Wojtyńska, s. 380-382 |
| 80. | 4 XII 1563 Trydent | BJ 28/I k. 90-91v |
| 81. | 30 XII 1563 Linz | BJ 28/I k. 226-v |
| 82. | 15 I 1564 Ołomuniec | BJ 28/I k. 200-v |
| 83. | 20 I 1564 Wrocław | BJ 28/I k. 169-v |
| 84. | 17 II 1564 Lidzbark | BCz 1610 s. 285-288 |
| 85. | 8 III 1564 Wiedeń (?) | BJ 28/I k. 125-126v |
| 86. | 9 III 1564 Warszawa | ADWO AK Ab 5 k. 207-v |
| 87. | 19 XI 1564 Lidzbark | ADWO AK Ab 2 k. 83-v |
| 88. | 10 I 1565 Lidzbark | BJ 28/I k. 206-208v |
| 89. | 28 I 1565 Lidzbark | BJ 28/I k. 215-16v |
| 90. | 8 III 1565 Piotrków | BJ 28/II k. 96-97v |
| 91. | 15 III 1565 Piotrków | BJ 28/II k. 104-v |
| 92. | 27 III 1565 Piotrków | BJ 28/II k. 100-101v |
| 93. | 2 IV 1565 Piotrków | BJ 28/II k. 102-103v |
| 94. | 5 VI 1565 Barczewo | BJ 28/II k. 298-299v |
| 95. | 28 VIII 1565 Lidzbark | aut. oryg. BJ 28/II k. 170-173v |
| 96. | 10 IX 1565 Płock | BJ 28/I k. 265-266v |
| 97. | 12 IX 1565 Płock | BJ 28/I k. 220-221v |
| 98. | 2 II 1566 Lidzbark | oryg. ADWO AB D 28 k. 62. |
| 99. | 17 II 1566 Lidzbark | BJ 28/II k. 145-146v |
| 100. | 26 II 1566 Lidzbark | BJ 28/I k. 263-264v |
| 101. | 14 IV 1566 Lidzbark | Link. Brev 17/I nr 21-22 |
| 102. | 26 IV 1566 Lidzbark | BCz 1610 s. 357-360 |
| 103. | 12 V 1566 Płock | BJ 28/II k. 131-v |
| 104. | 30 V 1566 Lidzbark | BJ 28/I k. 276-277v |
| 105. | 9 VI 1566 Lidzbark | BJ 28/I k. 130-v |
| 106. | 31 VIII 1566 Lidzbark | BJ 28/II k. 112-114 |
| 107. | 25 IX 1566 Lidzbark | ADWO AB D 72 k. 78-79 |
| 108. | 17 X 1566 Malbork | BJ 28/I k. 227-v |
| 109. | 17 I 1567 Wolbórz | BJ 28/I k. 48-v |
| 110. | 20 I 1567 Lidzbark | BJ 28/I k. 228-229v |
| 111. | 30 I 1567 Lidzbark | BJ 28/II k. 284-285v |

112.	20 II 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 304-305v
113.	27 II 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 240-241v
114.	7 III 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 160-161v
115.	9 IV 1567 Malbork	ADWO AK Ab 5 k. 180-181
116.	16 IV 1567 Braniewo	BJ 28/II k. 2-3v
117.	5 V 1567 Płock	BJ 28/II k. 320-1v
118.	13 VI 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 250-251v
119.	6 VII 1567 Lidzbark	BCz 1610 s. 409-412
120.	9 VII 1567 Reszel	BCz 1610 s. 413-414
121.	15 VII 1567 Braniewo	BJ 28/II k. 312-v
122.	22 VII 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 60-61 i 63-v
123.	13 VIII 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 269-271v
124.	18 VIII 1567 Lidzbark	BCz 1610 s. 417-418
125.	19 VIII 1567 Lidzbark	BCz 1610 s. 421-423
126.	3 IX 1567 Płock	BJ 28/II k. 277-278v
127.	16 IX 1567 Orneta	BJ 28/I k. 44-v
128.	19 IX 1567 Lidzbark	BJ 28/II k. 296-297v
129.	24 X 1567 Lidzbark	BJ 28/I k. 198-199v
130.	19 XI 1567 Braniewo	BJ 28/II k. 115-116v
131.	10 XII 1567 Lidzbark	BJ 28/II k. 300-301v
132.	24 XII 1567 Lidzbark	BJ 28/II k. 164-166
133.	3 II 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 303-304v
134.	3 II 1568 Lidzbark	ADWO AB D 28 k. 76-v
135.	19 II 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 318-319v
136.	25 II 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 253-254v
137.	6 III 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 213-215v
138.	26 IV 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 18-19v
139.	30 IV 1568 Lidzbark	BJ 28/I k. 279-280v
140.	6 VI 1568 Lidzbark	BJ 28/I k. 51-52v
141.	10 VII 1568 Reszel	BJ 28/I k. 202-v
142.	26 VII 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 177-178
143.	19 XI 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 69-v
144.	21 XI 1568 Lidzbark	BJ 28/I k. 310-311v
145.	27 XI 1568 Lidzbark	BJ 28/II k. 247-8v
146.	4 XII 1568 Lidzbark	BJ 28/I k. 92-v
147.	13 XII 1568 Elbląg	BJ 28/I k. 205-v
148.	5 I 1569 Lidzbark	BJ 28/I k. 121-v
149.	6 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 143-144v
150.	9 III 1569 Lublin	BJ 28/I k. 306-v
151.	14-5 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 286-287v
152.	17 III 1569 Włocławek	BJ 28/I k. 237-239v
153.	20 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 305-306v
154.	28 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 229-230v
155.	29 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 136-v
156.	31 III 1569 Lublin	BJ 28/II k. 307-308v
157.	3 IV 1569 Lublin	BJ 28/II k. 21-22v
158.	9 IV 1569 Lublin	BJ 28/II k. 110-111v
159.	13 IV 1569 Lublin	BJ 28/I k. 152-153v
160.	18-20 IV 1569 Lublin	BJ 28/II k. 186-v
161.	27 IV 1569 Lublin	BJ 28/II k. 39-40v
162.	30 IV — 2 V 1569 Lublin	BJ 28/II k. 291-293

163.	11 V 1569 Lublin	BJ 28/I k. 144-145v
164.	16 V 1569 Lublin	BJ 28/I k. 193-v
165.	18 V 1569 Lublin	BJ 28/II k. 231-232
166.	21 VI 1569 Lidzbark	ADWO AB D 28 k. 94-v
167.	24 VIII 1569 Lidzbark	BJ 28/II k. 147-v
168.	5 X 1569 Kraków	ADWO AB D 113 k. 110-111
169.	20 X 1569 Kraków	ADWO AB D 29 k. 39-v
170.	21 X 1569 Kraków	ADWO AB D 29 k. 43-v
171.	22 X 1569 Kraków	ADWO AB D 29 k. 41-v
172.	29 X 1569 Kraków	Link. Brev 17/I nr 10
173.	11 XI 1569 Kraków	BCz 1610 s. 505-507
174.	12 III 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 56-v
175.	3 IV 1570 Kraków	Link. Brev 17/I nr 40
176.	8 IV 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 114-v
177.	17 IV 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 72-v
178.	26 V 1570 Kraków	ADWO AK Ab 5 k. 204-v
179.	8 VI 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 78-v
180.	17 VI 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 82-v
181.	21 VI 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 84-v
182.	22 VI 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 85-v
183.	6 VII 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 99-v
184.	13 VII 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 100-v
185.	20 VII 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 104-105v
186.	23 IX 1570 Kraków	BJ 28/II k. 271-272v
187.	6 X 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 113
188.	13 X 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 116-v
189.	18 X 1570 Kraków	ADWO AB D 29 k. 140-140av
190.	3 XI 1570 Kraków	BJ 28/II k. 222-v
191.	9 XI 1570 Kraków	BJ 28/I k. 108-v
192.	5 XII 1570 Kraków	BJ 28/II k. 5-v
193.	7 I 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 3-v
194.	30 I 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 5-v
195.	11 II 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 8-9v
196.	20 II 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 10-v
197.	6 III 1571 Kraków	BJ 28/I k. 164-v
198.	12 III 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 18-v
199.	26 III 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 27-v
200.	2 IV 1571 Kraków	BJ 28/I k. 187-v
201.	9 IV 1571 Kraków	BJ 28/I k. 281-v
202.	10 IV 1571 Kraków	BJ 28/II k. 1-v
203.	28 IV 1571 Kraków	BJ 28/I k. 167-v
204.	14 V 1571 Kraków	BJ 28/I k. 281-v
205.	4 VI 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 40-v
206.	9 VI 1571 Kraków	ADWO AB D 29 k. 79-v
207.	24 VI 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 47-v
208.	28 VI 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 45-v
209.	8 VII 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 57-v
210.	15 VII 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 59-v
211.	23 VII 1571 Kraków	ADWO AB D 30 k. 62-v
212.	15 X 1571 Kraków	ADWO AK Ab 2 k. 105-v
213.	12 XI 1571 Kraków	BJ 28/I k. 80-v

214.	19 XI 1571 Kraków	BJ 28/II k. 61-v
215.	11 XII 1571 Kraków	BJ 28/I k. 201-v
216.	1 I 1572 Kraków	BJ 28/I k. 89-v
217.	7 I 1572 Kraków	BJ 28/II k. 163-v
218.	15 I 1572 Kraków	BJ 28/I k. 136-v
219.	12 II 1572 Kraków	BJ 28/II k. 117-119v
220.	9 III 1572 Kraków	ADWO AB D 30 k. 76-v
221.	18 III 1572 Kraków	BJ 28/I k. 252-253v
222.	1 IV 1572 Kraków	BCz 1611 s. 669-670
223.	14 IV 1572 Kraków	BJ 28/I k. 194-v
224.	22 IV 1572 Kraków	BJ 28/I k. 170-v
225.	29 IV 1572 Kraków	BJ 28/I k. 64-v
226.	6 V 1572 Kraków	BJ 28/I k. 43-v
227.	16 V 1572 Kraków	BJ 28/I k. 49-51
228.	20 V 1572 Kraków	BJ 28/II k. 315-v
229.	25 V 1572 Kraków	BJ 28/II k. 34-v
230.	3 VI 1572 Kraków	BJ 28/II k. 86-v
231.	14 VI 1572 Kraków	BJ 28/II k. 84-85v
232.	29 VIII 1572 Kraków	BJ 28/I k. 78-79v
233.	23 IX 1572 Kraków	BJ 28/II k. 271-v

Listy o dacie niepełnej lub niepewnej

	Data	Kolokacja
1)	25 V (1561, lub 1562, lub 1563) Trydent	BJ 28/I k. 102-v
2)	2 IV (1562 Trydent)?	BJ 28/I k. 46-47v
3)	18 V (1562 lub 1563) Trydent	BJ 28/II k. 283-v
4)	przed 23 XI 1563 Trydent	BJ 28/II k. 104-v
5)	list niedokończony	BJ 28/II k. 197
6)	bez daty	BJ 28/II k. 217
7)	list z okresu Soboru Trydenckiego	BJ 28/II k. 72.

DIE KORRESPONDENZ VON WALENTY KUCZBORSKI AN MARTIN KROMER

ZUSAMMENFASSUNG

Die Korrespondenz entstand mit Hinsicht auf den Ermländischen Kardinal Stanislaus Hosius. Walenty Kuczorski (1525-1572) arbeitete 19 Jahre lang bei S. Hosius als Sekretär. 234 Briefe an Martin Kromer mit bestimmten Daten und 7 Briefe mit unvollständigen und unbestimmten Daten sind erhalten geblieben. Die ganze Korrespondenz umfasst 12 Jahre. Die 12 Jahre kann man in drei Zeitabschnitte teilen, die auf Walenty Kuczorskis Aufenthalt hinweisen:

I. Die tridentische Zeit (1561-1563) — 81 Briefe

II. Die ermländische Zeit (1564-1569) — 92 Briefe

III. Die krakauer Zeit (1569-1572) — 60 Briefe

Zu dem Beitrag ist ein Verzeichnis des Briefes von Walenty Kuczorski an Martin Kromer beigegeben. Es enthält die Daten und Absendungsstellen jedes Briefes wie auch die Kollokation.